

ՀՀ ԿԱ պետական եկամուտների կոմիտե

Հարկային և մաքսային մարմինների գանգատարկման հանձնաժողով

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ 16/5

24 մարտի 2017թ.

Քննարկվեց «Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» ՓԲԸ գանգատը ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ ԽՀԱ ՀՏ 13.12.2016թ. թիվ 5013176 ակտի դեմ:

«Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» ՓԲԸ գանգատում բերված փաստարկները.

ՀՀ ֆինանսների նախարարի 02.02.2016թ. N5013176 հանձնարարագրի հիման վրա 18.03.2016թ. մինչև 25.11.2016թ. «Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» ՓԲԸ-ում (այսուհետև՝ ԲԱՆԿ) իրականացվել է բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների և հարկային մարմնի կողմից վերահսկվող ՀՀ օրենսդրության առանձին պահանջների կատարման ճշտության ստուգում, որի արդյունքում 13.12.2016թ. կազմվել է N5013176 ակտը (այսուհետև՝ ԱԿՏ):

1. ԱԿՏԻ «Շահութահարկ» բաժնի 1-ին կետով արձանագրվել է հետևյալը.

ԲԱՆԿԸ 2012թ. շահութահարկը որոշելիս համախառն եկամտից նվազեցրել է ԲԱՆԿԻ հաճախորդներ հանդիսացող մի քանի ընկերությունների ներկայացուցիչների տարբեր երկրներում առևտրի ֆինանսավորման միջոցառումների մասնակցության վճարները (մասնավորապես՝ ավիատոմսերի ձեռքբերման և հյուրանոցից օգտվելու վճարներ), որպես մարքեթինգային ծախսեր՝ 17.286.326 ՀՀ դրամ գումարի չափով, որոնք, ըստ ԱԿՏՈՒՄ ներառված մեկնաբանության, չէին կարող դիտարկվել որպես մարքեթինգային և առհասարակ եկամտի ստացման համար անհրաժեշտ ծախսեր:

Ստուգողների կողմից հետևություն է արվել «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 10-րդ հոդվածի 1-ին կետի պահանջների խախտման մասին և կատարված ծախսերի՝ «Հարկման նպատակով համախառն եկամտից իրականացվող նվազեցումների որոշ տեսակների առավելագույն թույլատրելի չափերը սահմանելու մասին» ՀՀ կառավարության 27.11.1998թ. N753 որոշման 2-րդ կետի «Ժ» ենթակետում ներառված «մարքեթինգային ծախսեր» եզրույթի սահմանմանը չհամապատասխանելու մասին:

Վերոնշյալ իրավանորմերի հետազոտման և վերլուծության արդյունքում ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԸ եկել են այն եզրահանգման, որ մարքեթինգային ծախսեր են համարվում ապրանքային և ծառայությունների շուկայի ուսումնասիրության, ապրանքային և ծառայությունների շուկայում առաջխաղացման հետ կապված այն ծախսերը, որոնց դեպքում ԲԱՆԿԸ հանդես կգար որպես ծառայությունների ստացող, այնինչ տվյալ դեպքում ԲԱՆԿԻ կողմից կատարված վճարումներն արվել են այլ անձանց փոխարեն: ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԸ նաև նշել են ԲԱՆԿԻ կողմից տվյալ հաճախորդների հետ որևէ պայմանագրային պարտավորության բացակայության փաստը: Խախտում է որակվել ԲԱՆԿԻ կողմից վերոնշյալ գումարով 2012թ. հարկվող շահույթը պակաս ցույց տալու հանգամանքը:

Իրականում խոսքը գնում է ԲԱՆԿԻ առևտրի ֆինանսավորման ոլորտում առավել ներգրավված և ներգրավվածության հետագա ընդլայնման հնարավորություն ունեցող հաճախորդների «Առևտրի միջազգային փոխանակում» միջոցառմանը մասնակցության առնչությամբ ճանապարհածախսի և գիշերավարձի ծախսերի մասին: Բանն այն է, որ այդ ծախսերը կատարվել են ԲԱՆԿԻ ռազմավարության և բիզնես վերլուծությունների շրջանակներում, և դրանց միջոցով ԲԱՆԿՆ ապահովել է առևտրի ֆինանսավորման պրոդուկտների հետագա առաջխաղացումը շուկայում: Վերջիններս ակտիվորեն

նպաստել է ԲԱՆԿԻ առևտրի ֆինանսավորման պորտֆելի աճին և ԲԱՆԿԻ համախառն եկամտի հետագա ավելացմանը:

Նման միջոցառումների մեջ ընդգրկվում են այն հաճախորդները, որոնք համապատասխան երկրների հետ ունեն առևտրային կապերի հետագա զարգացման պոտենցիալ, որը գնահատվում է ԲԱՆԿԻ կողմից այդ հաճախորդների առևտրային ծավալների ու բիզնես նախագծերի ուսումնասիրության արդյունքում: ԲԱՆԿԸ կանխատեսում է նաև այն եկամուտները, որոնք ակնկալում է ստանալ իր գոյություն ունեցող հաճախորդներին միջազգային առևտրի ֆինանսավորման նմանատիպ միջոցառումների մեջ ներգրավելով, որը փաստաթղթավորվում և ներկայացվում է լոնդոնյան գրասենյակ էյչ-էս-Բի-Սի խմբի համապատասխան հանձնաժողովի հաստատմանը: Հաճախորդների մասնակցությունը հնարավոր է միայն ներկայացված վերլուծությունների վերաբերյալ դրական պատասխանի ստացման դեպքում: Ըստ էության, վերոնշյալ միջոցառումների մասնակցության հրավեր կարող էր տրվել ԲԱՆԿԻ ցանկացած հաճախորդի, որը ԲԱՆԿԻ գնահատմամբ պոտենցիալ կունենար հետագայում օգտվելու առևտրի ֆինանսավորման պրոդուկտներից ԲԱՆԿԻ համար ապահովելով լրացուցիչ եկամուտներ:

Ավելին, ԱՎՏՈՒՄ նշված առևտրի ֆինանսավորման բոլոր երեք միջոցառումները ԲԱՆԿԸ լայնորեն ներկայացրել/լուսաբանել է հայկական մի շարք մեդիա հարթակներում ապահովելով իր պրոդուկտի ճանաչելիությունը և շուկայում առաջխաղացումը: Այսինքն, ԲԱՆԿԸ հրապարակայնորեն ներկայացրել է իր պրոդուկտը հաճախորդներին, վերլուծել է պրոդուկտի խթանման ուղղությունները և մարքեթինգային ծրագրեր է իրականացրել այդ պրոդուկտի շուկայում առաջխաղացման համար:

1.1. ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԻ կողմից սխալ է մեկնաբանվել և սխալ է կիրառվել օրենքը.

Նախևառաջ այն եզրահանգումը, որ կատարված ծախսերը մարքեթինգային դասակարգելու համար ԲԱՆԿԸ պետք է հանդես գար որպես ծառայությունների ստացող և նաև մարքեթինգային միջոցառումներում ներգրավված հաճախորդների հետ ունենար պայմանագրային պարտավորություններ, որևէ կերպ չի բխում «Հարկման նպատակով համախառն եկամտից իրականացվող նվազեցումների որոշ տեսակների առավելագույն թույլատրելի չափերը սահմանելու մասին» ՀՀ կառավարության 27.11.1998թ. N753 որոշման դրույթներից:

Այսպես՝ համաձայն վերոհիշյալ որոշման 2-րդ կետի ժ) ենթակետի մարքեթինգի ծախսեր են համարվում ապրանքային և ծառայությունների շուկայի ուսումնասիրության, ապրանքային և ծառայությունների շուկայում առաջխաղացման հետ կապված ծախսերը: Այդ բնորոշումը նույնությամբ տրված է նաև «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 16-րդ հոդվածի 1-ին մասի բ) ենթակետում:

Անհասկանալի է, թե որ իրավական նորմի վերլուծությունից է կատարվել այն եզրահանգումը, որ կատարված ծախսերը որպես մարքեթինգային դասակարգելու համար ԲԱՆԿԸ պետք է հանդես գար որպես ծառայությունների ստացող և նաև մարքեթինգային միջոցառումներում ներգրավված հաճախորդների նկատմամբ ունենար մարքեթինգային ծառայություններ տրամադրելու պայմանագրային պարտավորություններ:

Ընդհանուր կանոնի համաձայն՝ ԲԱՆԿԻ կողմից մարքեթինգային միջոցառումները միշտ իրականացվում են որոշակի հաճախորդների ներգրավմամբ՝ կախված միջոցառումների ուղղվածությունից: Սակայն դա չի նշանակում, որ համապատասխան մարքեթինգային ծախսերը կատարվում են այլ անձանց փոխարեն: Հաճախորդների ներգրավումը մարքեթինգային միջոցառումների իրականացման անհրաժեշտ նախապայման է:

Մյուս կողմից, այն եզրահանգումը, որ միջոցառումներին մասնակցած հաճախորդների նկատմամբ պայմանագրային պարտավորություն ունենալը պարտադիր պայման է ծախսերը որպես մարքեթինգային և առհասարակ որպես անհրաժեշտ դիտարկելու համար, չի բխում «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի որևէ իմպերատիվ դրույթից: Այդպիսի նախապայման ՀՀ հարկային օրենսդրությամբ նախատեսված չէ:

Վերոգրյալից պարզ է դառնում, որ ՍՏՈԳՈՂՆԵՐԻ կողմից սահմանվել է ոչ իրավաչափ պարտականություն նախապայման, ԲԱՆԿԻ համար իր կողմից կատարված ծախսերը որպես մարքեթինգային և արդյունքում որպես համախառն եկամտից նվազեցվող ծախսեր դիտարկելու համար: Մինչդեռ ծախսերի որպես մարքեթինգային, և արդյունքում որպես նվազեցվող դիտարկելու համար անհրաժեշտ են հետևյալ նախապայմանների միաժամանակյա առկայությունը.

- համապատասխան ծախսերը պետք է կապված լինեն ապրանքային և ծառայությունների շուկայի ուսումնասիրության, ապրանքային և ծառայությունների շուկայում առաջխաղացման հետ,

- այդ ծախսերը պետք է չգերազանցեն ՀՀ կառավարության 27.11.1998թ. թիվ 753 որոշմամբ սահմանված առավելագույն չափաքանակը. գերազանցելու դեպքում նվազեցման է ենթակա չգերազանցող մասը,

- այդ ծախսերը պետք է պատշաճ կերպով հիմնավորված լինեն փաստաթղթերով: Հարկ է նշել, որ ԲԱՆԿԻ կողմից քննարկվող ծախսերին վերաբերող սկզբնական հաշվառման փաստաթղթերն (հաշիվներն) ամբողջությամբ բավարարում են «Ծախսերը հիմնավորող փաստաթղթերի նկատմամբ ներկայացվող պահանջները սահմանելու և այդ փաստաթղթերի կազմման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 25.08.1998թ. N525 որոշման պահանջներին:

Կոնկրետ դեպքում քննարկվող ծախսերի առնչությամբ ԲԱՆԿԻ մոտ առկա են բոլոր վերոթվարկյալ նախապայմանները, և ՍՏՈԳՈՂՆԵՐԻ կողմից ցանկացած նոր նախապայմանի առաջադրումը հակասում է «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 2-րդ կետի դրույթներին:

1.2 ՍՏՈԳՈՂՆԵՐԻ կողմից խախտվել է ԱԿՏԻ՝ որպես վարչական ակտի, հիմնավորվածության պահանջը և հաշվի չեն առնվել ու չեն հերքվել փաստական հանգամանքների վերաբերյալ ԲԱՆԿԻ ներկայացրած տվյալները և տեղեկությունները.

ԱԿՏՈՒՄ փաստացի նշված չեն այն իրավական հիմքերը՝ օրենքի կամ այլ իրավական ակտի դրույթները, նորմերը, փաստական և իրավաբանական հանգամանքները, որոնց ուժով 2012թ. ԲԱՆԿԻ շահութահարկը հաշվարկելիս վերոնշյալ ծախսերը չէին կարող ճանաչվել որպես նվազեցվող:

Ինչպես վերը նշվել է, ԱԿՏԻ «Շահութահարկ» բաժնի 1-ին կետը որևէ հիմնավորում չի պարունակում, թե ինչի հիման վրա են ՍՏՈԳՈՂՆԵՐԸ կատարված նվազեցումները դիտել սխալ և օրենքի խախտմամբ կատարված, նշված չեն այն իրավական նորմերը, որոնց պահանջները խախտվել են, այսինքն՝ ԱԿՏԻ վիճարկվող կետը կազմվել է «Հայաստանի Հանրապետությունում ստուգումների կազմակերպման և անցկացման մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի, «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 37-րդ, 42-43-րդ, 55-րդ, 57-րդ հոդվածների պահանջների խախտմամբ:

Վերոգրյալ նորմերի վերլուծությունից ակնհայտ է, որ վարչական մարմինը ստուգման ընթացքում խախտումների հայտնաբերման դեպքում օրենքի ուժով և օրենքով սահմանված վավերապայմանների մատնանշմամբ պարտավոր է դրանք արձանագրել ստուգման ակտում: Միայն նշված պահանջի պահպանման արդյունքում է հնարավոր խախտման համար որևէ կազմակերպության առաջադրել լրացուցիչ պարտավորություն:

Այսինքն, լրացուցիչ պարտավորություն առաջադրելու համար անհրաժեշտ է, որ խախտումը սահմանված կարգով արձանագրվի և ապացուցվի, որի պարտավորությունը դրված է վարչական մարմնի վրա:

Հատկանշական է նաև, որ վարչական վարույթի ժամանակ փաստական հանգամանքների բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննարկման ապահովումը վարչական մարմնի պարտականությունն է, ընդ որում անձի համար ոչ բարենպաստ փաստական հանգամանքների առկայության դեպքում ապացուցման պարտականությունը վարչական վարույթի ընթացքում, ինչպես նաև ակտի հիմքում ընկած փաստական հանգամանքների ապացուցման բեռը դատարանում գործի քննության ընթացքում, կրում է վարչական մարմինն, իսկ փաստի առկայությունը կամ բացակայությունը վիճելի մնալու դեպքում դրա բացասական հետևանքները կրում է այդ փաստի ապացուցման բեռը կրող կողմը՝ տվյալ դեպքում վարչական մարմինը:

2. ԱԿՏԻ «Շահութահարկ» բաժնի 2-րդ կետով ՍՏՈԳՈՂՆԵՐՆ արձանագրել են, որ ԲԱՆԿԸ 2013թ. և 2014թ. ընթացքում թվով 5 վարկառուների զիջել է նախկինում անհուսալի ճանաչված վարկերի (ՍՏՈԳՈՂՆԵՐԻ կողմից ԱԿՏՈՄ սխալմամբ նշված են որպես դեբիտորական պարտքեր) գծով հաշվեգրված տուգանային տոկոսները՝ համապատասխանաբար 18,900,832 և 7,396,331 ՀՀ դրամ գումարների չափով չավելացնելով այդ նույն հաշվետու ժամանակաշրջանների հարկվող եկամուտները:

ՍՏՈԳՈՂՆԵՐԻ կողմից հետևություն է արվել «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ կետի ժգ) ենթակետի, ինչպես նաև ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 23.04.1999թ. N63 որոշմամբ հաստատված «Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող բանկերի վարկերի ու դեբիտորական պարտքերի դասակարգման և հնարավոր կորուստների պահուստների ձևավորման կարգի» (այսուհետ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԿԱՐԳ) 6.5.1 և 6.5.3 կետերի պահանջների խախտման մասին:

Վերոնշյալ իրավանորմերի, ինչպես նաև «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 42-րդ հոդվածի և 18-րդ հոդվածի 1-ին մասի հետազոտման և վերլուծման արդյունքում ՍՏՈԳՈՂՆԵՐԸ եկել են այն եզրահանգման, որ բանկերի կողմից անհուսալի ճանաչված վարկերի գծով տոկոսների կամ տույժերի որպես եկամուտ չհաշվեգրելու կամ այդ տույժերը միայն հետհաշվեկշռում հաշվեգրելու որևէ պահանջ սահմանված չէ, և դրանք, մինչև անհուսալի ճանաչվելը, հաշվեկշռում պետք է ճանաչվեին որպես դեբիտորական պարտքեր, քանի որ այդ եկամուտների ստացման իրավունքը ԲԱՆԿԻ կողմից ձեռք է բերվել պայմանագրերին համապատասխան: Տույժերի գծով դեբիտորական պարտքերը հաշվեկշռում ճանաչելուց հետո դրանք ենթակա են անհուսալի ճանաչման և համախառն եկամտից նվազեցման: Իսկ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԿԱՐԳԻ 6.5.1 և 6.5.3 կետերի պահանջով դրանք անհատույց զիջելու կամ ներելու դեպքում նույն գումարի չափով պետք է ավելացվեր ԲԱՆԿԻ հաշվետու ժամանակաշրջանի հարկվող եկամուտը, ինչը ԲԱՆԿԸ չի կատարել:

Որպես խախտում է արձանագրվել ԲԱՆԿԻ կողմից նշված գումարով 2013թ. և 2014թ. համար հարկային տեսչություն ներկայացված շահութահարկի հաշվարկներում հարկվող շահույթը պակաս ցույց տալու հանգամանքը:

2.1 ՍՏՈԳՈՂՆԵՐԻ կողմից սխալ է մեկնաբանվել և սխալ է կիրառվել օրենքը:

Հարկ է նշել, որ ԲԱՆԿՆ ԱԿՏՈՄ նշված զիջումներն իրականացնելիս առաջնորդվել է ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԿԱՐԳԻ դրույթներով:

Տարօրինակ է, որ ՍՏՈԳՈՂՆԵՐԻ կողմից վերոհիշյալ կարգը որակվել է որպես միայն ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի կողմից հաստատված փաստաթուղթ:

ՍՏՈԳՈՂՆԵՐԻ եզրահանգումը բանկերի կողմից անհուսալի ճանաչված վարկերի գծով տոկոսները կամ տույժերը միայն հետհաշվեկշռում հաշվեգրելու որևէ պահանջ

սահմանված չլինելու և դրանք, մինչև անհուսալի ճանաչելը, հաշվեկշռում որպես դեբիտորական պարտքեր ճանաչելու մասին, չի բխում վերոնշյալ որոշման պահանջների դրույթներից:

Այսպես՝ համաձայն ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԿԱՐԳԻ 4.5 կետի՝ եթե ակտիվը ճանաչվում է անհուսալի, ապա այն ակտիվի դասակարգման օրը պետք է դուրս գրվի բանկի հաշվեկշռից «հատուկ պահուստի հաշվին» և շարունակվի հաշվառվել բանկի հետհաշվեկշռային հաշիվներում: Հետհաշվեկշռում ակտիվները շարունակվում են արտացոլվել այն արժեքով, որով կարտացոլվեին հաշվեկշռում հաշվառվելու դեպքում առանց թղթակցելու համապարփակ եկամտի հաշիվների հետ:

Վերոգրյալից պարզ է դառնում, որ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԿԱՐԳԸ պահանջ է առաջադրում տոկոսների հաշվեգրումը միայն հետհաշվեկշռում շարունակելու մասով, ինչը սակայն անտեսվել է ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ:

Անհասկանալի է, թե որ իրավական նորմի վերլուծությունից է կատարվել այն եզրահանգումը, որ բանկերի կողմից անհուսալի ճանաչված վարկերի գծով տոկոսները կամ տույժերը մինչև անհուսալի ճանաչելը հաշվեկշռում պետք է ճանաչվեին որպես դեբիտորական պարտքեր, որից հետո միայն ենթակա կլինեին անհուսալի ճանաչման, այսինքն հետհաշվեկշռում ներառման:

Անհուսալի ճանաչված ակտիվների մասով տոկոսների հաշվեգրումը միայն հետհաշվեկշռում շարունակելու պահանջը բխում է նաև ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԿԱՐԳԻ այլ դրույթներից, մասնավորապես՝ 6.1 կետի դրույթներից, որը կարգավորում է հետհաշվեկշռում հաշվառվող ակտիվների դիմաց վճարումների հաշվառումը:

Ըստ այդ կետի՝ հետհաշվեկշռում հաշվառվող ակտիվների գծով վճարումներ ստանալիս տարբեր ձևակերպումներ են տրվում՝ կախված այն հանգամանքից, թե վճարումը վերաբերում է ակտիվի դուրս գրման պահի դրությամբ ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքին, թե հետհաշվեկշռում հաշվառվելու ընթացքում ակտիվի գծով ձևավորված գումարներին:

Եթե վճարումը վերաբերում է ակտիվի դուրս գրման պահի դրությամբ ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքին, ապա ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԿԱՐԳԻ համաձայն, ակտիվը կամ դրա մի մասը վերականգնվում է հաշվեկշռում թղթակցելով տվյալ ակտիվի հնարավոր կորուստների հատուկ պահուստի հաշվի հետ, վերականգնված ակտիվը մարվում է թղթակցելով դրամական միջոցների կամ համապատասխան այլ ակտիվի հաշիվների հետ, իսկ պահուստը ճշգրտվում է՝ թղթակցելով կորուստների վերականգնումից եկամուտների համապատասխան հաշիվների հետ: Այսինքն, քանի որ հաշվեկշռում հաշվառվող ակտիվի անհուսալի ճանաչման պահին դրա գծով ԲԱՆԿԻ եկամուտների և ծախսերի վերաբերյալ հաշվետվության մեջ ավելացել էր «հատկացումներ պահուստներին» ծախսային հոդվածը, դրանց գծով վճարումներ ստանալիս եկամուտն, ըստ կարգի պահանջների, կձևակերպվեր որպես «պահուստներին կատարված մասնահանումների վերադարձ»:

Իսկ եթե վճարումը վերաբերում է հետհաշվեկշռում հաշվառվելու ընթացքում ակտիվի գծով ձևավորված գումարներին, ապա ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԿԱՐԳԻ համաձայն՝ դրանք միանգամից ձևակերպվում են որպես տոկոսային եկամուտ՝ առանց ակտիվի հաշվեկշռում վերականգնելու պահանջի, ինչը ևս մեկ անգամ փաստում է ակտիվի դուրսգրումից հետո նրա հետագա հաշվառումը միայն հետհաշվեկշռում շարունակելու կարգի պահանջի մասին: Այսինքն, քննարկվող որոշման համաձայն հետհաշվեկշռում հաշվառվելու ընթացքում ակտիվի գծով ձևավորված գումարների գծով եկամուտը հաշվառվում է դրամարկղային մեթոդով, այն է՝ եկամուտ է ճանաչվում միայն փաստացի ստացման պահին:

2.2 ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԻ կողմից խախտվել է ԱԿՏԻ՝ որպես վարչական ակտի, հիմնավորվածության պահանջը և հաշվի չեն առնվել ու չեն հերքվել փաստական հանգամանքների վերաբերյալ ԲԱՆԿԻ ներկայացրած տվյալները և տեղեկությունները:

ԱԿՏՈՒՄ փաստացի նշված չեն այն իրավական հիմքերն՝ օրենքի կամ այլ իրավական ակտի դրույթները, նորմերն, այն բոլոր փաստական և իրավաբանական հանգամանքները, որոնց ուժով վերոնշյալ զիջումների գումարները որպես եկամուտ պետք է հաշվի առնվեին ԲԱՆԿԻ 2013թ. և 2014թ. շահութահարկը հաշվարկելիս:

ԱԿՏՈՒՄ ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԻ կողմից հղում է կատարվել «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 42-րդ հոդվածին, ըստ որի հարկվող օբյեկտը որոշելիս եկամուտների և ծախսերի հաշվառումն իրականացվում է հաշվեգրման եղանակով, հաշվեգրման եղանակով հաշվառման դեպքում հարկատուն եկամուտների և ծախսերի հաշվառումն իրականացնում է, համապատասխանաբար ելնելով հարկատուի կողմից այդ եկամուտների ստացման իրավունքը ձեռք բերելու կամ դրա համար այդ ծախսերը ճանաչելու պահից, անկախ եկամտի փաստացի ստացման կամ վճարումների իրականացման ժամկետից:

Ինչպես ԲԱՆԿԸ նշել էր ԱԿՏԻ նախագծի վերաբերյալ իր առարկություններում, որոնք սակայն հաշվի չեն առնվել, մինչ «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 42-րդ հոդվածի համաձայն եկամուտների հաշվեգրման եղանակով ստացման պահին անդրադառնալը անհրաժեշտ էր գնահատել եկամտի առաջացման փաստի առկայությունը:

Համաձայն «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի 1-ին կետի.

ա) եկամուտ է համարվում հաշվետու տարվա ընթացքում ակտիվների ներհույքը, աճը կամ պարտավորությունների նվազումը, որոնք հանգեցնում են հարկատուի սեփական կապիտալի ավելացմանը,

բ) սեփական կապիտալ է համարվում ակտիվների և պարտավորությունների տարբերությունը,

գ) ակտիվ է համարվում հարկատուին սեփականության իրավունքով պատկանող ցանկացած միջոցը՝ գույքը (նյութական ակտիվները), գույքային իրավունքները և գույքային իրավունքների հետ կապված անձնական ոչ գույքային իրավունքները (ոչ նյութական ակտիվները), արտարժույթը, արժեթղթերը, դեբիտորական պարտքը և այլ գույքը,

դ) պարտավորություն է համարվում հարկատուի առկա պարտքը (վարկ, կրեդիտորական պարտք, հարկային պարտավորություն և այլն):

Ակտիվի սահմանումից բխում է, որ բանկի համար ակտիվ է «վարկը», իսկ նրա գծով հաշվեգրված և չվճարված տոկոսները, տույժերը, տուգանքները համարվում են ակտիվի անբաժանելի մասն, այլ ոչ թե առանձնացված ինքնուրույն ակտիվներ, այն էլ դեբիտորական պարտքեր, ինչպես մեկնաբանվել է ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԻ կողմից: Դրա մասին է վկայում ՀՀ կենտրոնական բանկի հաշվային պլանի կառուցվածքը: Վերջինիս համաձայն վարկերի մայր գումարները, ինչպես նաև դրանց գծով ստացվելիք տոկոսները, տույժերը և տուգանքները հաշվառվում են միասին (օրինակ՝ 162 «Այլ անձանց տրված վարկեր և փոխառություններ» բաժնում) ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտներով (այսուհետ՝ ՖՀՄՍ) սահմանված ամորտիզացված արժեքի սկզբունքով:

Այս մոտեցումը հիմնավորվում է նաև ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԿԱՐԳԻ 4.1 կետի դրույթներով, որոնց համաձայն հնարավոր կորուստների պահուստների այդ կարգով սահմանված դրույքաչափերը կիրառվում են ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեքի նկատմամբ, որն իրենից ներկայացնում է տվյալ ակտիվի գծով հաշվեկշռում գրանցված

գումարը, ներառյալ տվյալ ակտիվի գծով հաշվեգրված տոկոսները, տույժերը և տուգանքները:

Այսպիսով, անհուսալի ճանաչվելուց հետո վարկերի համախառն հաշվեկշռային արժեքը ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԿԱՐԳԻ համաձայն դուրս է գրվում հաշվեկշռից և դադարում է արտացոլվել ԲԱՆԿԻ հաշվեկշռում: ԲԱՆԿԸ դադարում է անհուսալի ճանաչված վարկերը և դեբիտորական պարտքերը հաշվառել որպես ֆինանսական, ինչպես նաև հարկային ակտիվներ, հետևաբար դրանց գծով հետագայում հետհաշվեկշռում հաշվեգրված տույժերն ու տուգանքները նույնպես ԲԱՆԿԻ համար ֆինանսական, ինչպես նաև հարկային ակտիվ չեն ձևավորում: Նման հանգամանքներում խոսք չի կարող լինել ակտիվների ներհոսքի և, հետևաբար հարկվող եկամտի մասին:

Ֆինանսական, ինչպես նաև հարկային ակտիվի բացակայության պնդման օգտին է խոսում նաև այն հանգամանքը, որ եթե անհուսալի ճանաչված միջոցների գծով անգամ մայր գումարի վերադարձը դրված է կասկածի տակ, ապա մայր գումարի գծով հաշվարկված տոկոսների, տույժերի և տուգանքների ստացման հավանականությունը շատ ավելի փոքր է: Հետևաբար, համաձայն ՖՀՄՍ-ների նման գումարները չեն կարող դիտվել որպես հավանական օգուտների ներհոսք և չեն համապատասխանում եկամուտների ճանաչման պահանջներին: Բացի այդ, հետհաշվեկշռում տույժերի ու տուգանքների հաշվեգրումը չի հանդիսանում ակտիվների ներհոսք կամ պարտավորությունների նվազում, և հետևաբար չի հանգեցնում ԲԱՆԿԻ սեփական կապիտալի փոփոխություն:

Տվյալ դեպքում ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԸ վարչական վարույթի ժամանակ փաստական հանգամանքների բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ քննարկման ապահովման իրենց պարտականությունը չեն կատարել, մասնավորապես՝ նրանք պարտավոր էին հաշվի առնել քննարկվող որոշման դրույթները համակցության մեջ: Հետևաբար այս դեպքում ևս կիրառելի են դիմում-գանգատի 1.2 կետում ներկայացված փաստարկները վարչական ակտին ներկայացվող պահանջների և վարչական վարույթի իրականացման կարգի մասով:

Հարկ է նշել որ, նշված հարցի հետ կապված ԲԱՆԿԸ 2016 թվականի դեկտեմբերին հարցադրում էր ուղարկել ՀՀ Կենտրոնական բանկ՝ ներկայացնելով իր դիրքորոշումները և նաև ներառելով ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԻ կողմից ԱԿՏՈՒՄ ներկայացված մոտեցումները: Կենտրոնական բանկը հարցը քննարկել է համապատասխան գերատեսչությունների հետ և արդեն տրամադրել է հարցի հետ կապված իր տեսակետը, որի պատճենը կցվում է:

Նշված գրությունը ևս մեկ անգամ հաստատում է, որ հետհաշվեկշռային հաշիվներում տոկոսների, տույժերի և տուգանքների հաշվեգրումը ենթակա չէ թղթակցման եկամտային հաշիվների հետ և կազմակերպության համար ճանաչված եկամուտ չի հանդիսանում:

3. ԱԿՏԻ «Շահութահարկ» բաժնի 3-րդ կետով ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐՆ արձանագրել են, որ ԲԱՆԿԸ 2014թ. ընթացքում «Բյուրակն» և «Ալտէ» կազմակերպություններին տրամադրված, որպես ստանդարտ դասակարգված վարկերի դիմաց տոկոսների և սպասարկման վճարների գծով պակաս համախառն եկամուտ է ցույց տվել 722.461.283 ՀՀ դրամի չափով՝ պատճառաբանելով, որ վերոհիշյալ ընկերությունները սնանկ են ճանաչվել դատարանի վճիռներով, նրանց նկատմամբ գործում է մորատորիում և տոկոսների հաշվարկումը արգելվում է օրենքով, սակայն ստուգմամբ պարզվել է, որ ԲԱՆԿԸ «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքի 39-րդ հոդվածի 3-րդ մասի գ) կետի համաձայն, համապատասխանաբար՝ 26.11.2014թ. և 09.06.2014թ. որպես ապահովված պարտատեր ծանուցել է դատարանին ընկերությունների նկատմամբ ունեցած պահանջների նկատմամբ մորատորիում չտարածելու մասին, չի ընդգրկվել սնանկ

ճանաչված ընկերությունների պարտատերերի ցանկերում, հետևաբար տոկոսներ հաշվարկելու ԲԱՆԿԻ իրավունքը չի սահմանափակվել:

3.1 ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԻ կողմից սխալ է մեկնաբանվել և սխալ է կիրառվել օրենքը.

Հարկ է նախ անդրադառնալ և վերլուծել «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքի 39-րդ հոդվածի 3-րդ մասի գ) կետի դրույթները, որոնք էլ հիշատակվել են ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԻ կողմից: Իրավահարաբերությունների ծագման պահին գործող «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքի 39-րդ հոդվածի 3-րդ մասի գ) կետի դրույթները սահմանում էին, որ մորատորիումի գործողությունը չի տարածվում գրավով ապահովված պարտատերերին դրամական կամ այլ բավարարում տալու կամ նրանց՝ գրավով ապահովված պահանջների բավարարման համար ցանկացած գործարքի կամ դրա կատարմանն ուղղված ցանկացած գործողության կամ գործընթացի վրա, եթե ապահովված պարտատերը մորատորիում չտարածելու մասին ծանուցել է դատարանին: Հարկ է նշել, որ վերոհիշյալ խմբագրությամբ քննարկվող կետը ներառվել է «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքում ՀՀ ազգային ժողովի կողմից 23.06.2011թ. ընդունված «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-235-Ն օրենքի հիման վրա և գործել է մինչև 17.06.2016թ.: Քննարկվող կետի դրույթների վերլուծությունից բխում է, որ

- այդ դրույթները վերաբերում են միայն գրավով ապահովված պարտատերերին,

- գրավով ապահովված պարտատերերի կողմից մորատորիում չտարածելու մասին ծանուցման դատարան ներկայացման դեպքում վերջիններս հնարավորություն են ստանում իրականացնելու/նախաձեռնելու միայն այնպիսի գործողություն/գործընթաց, որը նպատակաուղղված է իրենց պահանջների դրամական կամ այլ բավարարմանը:

Վերոգրյալից պարզ է դառնում, որ քննարկվող կետի դրույթները կոչված են ապահովելու այն գործարքների, գործողությունների, գործընթացների իրականացումը, որոնք կապված են գրավի առարկայի իրացման հետ, և որևէ ձևով չեն նախատեսում «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքի 39-րդ հոդվածի 2-րդ մասի դ) կետի հիման վրա կասեցված գործողությունների վերականգնում կամ այդ կասեցման դադարեցում մորատորիում չտարածելու մասին ծանուցում դատարան ներկայացնելու դեպքում: Այս դիրքորոշումն ամրապնդվում է վերոնշյալ ՀՕ-235-Ն օրենքի ընդունման հիմնավորմամբ, ըստ որի «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքի 39-րդ հոդվածի 3-րդ մասի գ) կետի քննարկվող խմբագրությունը սահմանվել է գրավով ապահովված պարտատիրոջ գրավի առարկայից առաջնահերթ անմիջական բավարարում ստանալու իրավունքի անխոչընդոտ իրականացումն ապահովելու նպատակով:

Միևնույն ժամանակ պետք է ընդգծել, որ սնանկության գործընթացում գտնվող պարտապանի պարտավորությունների ավելացումը օրենսդրորեն արգելող դրույթների սահմանումը նպատակ ունի պարտապանի համար ապահովել մի միջավայր, որտեղ վերջինիս ֆինանսական առողջացումը կլինի հնարավոր և նպատակահարմար, մինչդեռ տոկոսների, տույժերի և տուգանքների շարունակական հաշվեգրումը և այդպիսով պարտավորությունների ավելացումը մեծ հավանականությամբ կտանի դեպի պարտապանի լուծարում: Այսպիսով, իրավահարաբերությունների ծագման պահին գործող «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքի լույսի ներքո գրավով ապահովված պարտատիրոջ կողմից մորատորիում չտարածելու մասին ծանուցման ներկայացումը որևէ կերպ ազդեցություն չէր ունենում նույն օրենքի 39-րդ հոդվածի 2-րդ մասի դ) կետի դրույթներով սահմանված կասեցման վրա: Մասնավորապես՝ խոսքը վերաբերում է պարտապանին սնանկ ճանաչելու մասին վճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելու պահից դրամական պարտավորությունների, ներառյալ հարկերի, տուրքերի և պարտադիր այլ վճարների գծով պարտավորությունների չկատարման կամ ոչ պատշաճ կատարման համար հաշվարկման, վճարման կամ գանձման ենթակա տուժանքների և այլ

Ֆինանսական պատժամիջոցների, ինչպես նաև վճարման ենթակա տոկոսների հաշվարկման, վճարման և գանձման կասեցմանը:

Այդ է պատճառը, որ առաջնորդվելով վերոհիշյալ դրույթներով ԲԱՆԿԸ, լինելով ապահովված պարտատեր, նշված վարկառուների առնչությամբ կասեցրել է վճարման ենթակա տոկոսների հաշվարկումը, միաժամանակ ԲԱՆԿԸ օգտվել է գրավի առարկայի նկատմամբ մորատորիում չտարածելու մասին ծանուցում ներկայացնելու իր իրավունքից (հարկ է նշել որ «Բյուրակն» կազմակերպությունը սնանկ է ճանաչվել 26.03.14թ-ին, ԲԱՆԿԸ մորատորիումի գործողությունը չտարածելու մասին դիմումը դատարան է ներկայացրել ոչ միանգամից, այլ՝ 26.11.14թ., իսկ «Ալտե» կազմակերպությունը սնանկ է ճանաչվել 11.03.2014թ., ԲԱՆԿԸ մորատորիումի գործողությունը չտարածելու մասին դիմումը դատարան է ներկայացրել միայն 09.06.14թ.):

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ նշենք, որ ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԻ այն դիրքորոշումը, որ մորատորիում չտարածելու մասին ծանուցում ուղարկելու դեպքում ԲԱՆԿԸ պետք է վերսկսեր տոկոսների, տուժանքների և վարկերի սպասարկման հետ կապված այլ վճարների հաշվեգրումն, այն էլ՝ սնանկ ճանաչելու մասին վճիռների օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից սկսած, անհիմն է, քանի որ.

1) «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքը վճարման ենթակա տոկոսների հաշվարկման, վճարման և գանձման կասեցումը պայմանավորում է սնանկ ճանաչելու մասին վճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելու փաստով և պահով՝ ուղղակիորեն սահմանելով, որ սնանկ ճանաչելու վերաբերյալ վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելու պահից վճարման ենթակա տոկոսների հաշվարկումը, վճարումը և գանձումը ենթակա են կասեցման.

2) «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքը չի պարունակում որևէ դրույթ, որը պարտադրողը կպարտագրեր դատարանին մորատորիում չտարածելու մասին ծանուցում ներկայացնելուց հետո վերսկսել տոկոսների հաշվարկն, առավել ևս կատարել հետ հաշվարկ կասեցված ամբողջ ժամանակահատվածի համար.

3) հարկային հարաբերությունները կարգավորող օրենքները ևս ուղղակի կամ անգամ անուղղակի նման պարտականություն հարկատուի համար չեն սահմանում.

4) «ԲԱՆԿԸ ... ծանուցել է դատարանին» և/կամ «ԲԱՆԿԸ ... չի ընդգրկվել սնանկ ճանաչված ընկերությունների պարտատերերի ցանկում» փաստերը չեն կարող իրավական հիմք հանդիսանալ ենթադրելու, որ տոկոսներ հաշվարկելու ԲԱՆԿԻ իրավունքը չի սահմանափակվել, առավել ևս որ «իրավունքի սահմանափակում» եզրույթը «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքում բացակայում է.

5) ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԸ հաշվի չեն առել, որ «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքը չի սահմանում «մորատորիում» տերմինի բովանդակությունը, չի բացահայտում, որոնք են դրա բաղադրիչները, այն դեպքում, երբ հստակ սահմանում է, թե որ դեպքում են կասեցվում վճարման ենթակա տոկոսների հաշվարկումը, վճարումը և գանձումը: Վերոհիշյալ երկու վարկառուների սնանկ ճանաչվելու վերաբերյալ վճիռների օրինական ուժի մեջ մտնելու փաստը հենց այն հիմքն է, որն անհրաժեշտ և բավարար էր վճարման ենթակա տոկոսների հաշվարկումը, վճարումը և գանձումը կասեցնելու համար:

3.2 ՍՏՈՒԳՈՂՆԵՐԻ կողմից հաշվի չեն առնվել ու չեն հերքվել փաստական հանգամանքների վերաբերյալ ԲԱՆԿԻ ներկայացրած տվյալները և տեղեկությունները.

ԱԿՏԻ այս կետի վերաբերյալ եզրահանգում անելիս հաշվի չեն առնվել հաշվապահական հաշվառումը կանոնակարգող օրենքները, այն է՝ ՀՀ օրենքը «Հաշվապահական հաշվառման մասին», ՀՀ Կենտրոնական բանկի և ՀՀ Ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության կողմից համատեղ թիվ 63 որոշմամբ հաստատված «Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող բանկերի վարկերի ու

դեբիտորական պարտքերի դասակարգման և հնարավոր կորուստների պահուստների ձևավորման կարգը»:

ԱԿՏՈՒՄ նշված հաճախորդների սնանկ ճանաչվելու պահին վերջիններիս ԲԱՆԿԻ նկատմամբ ունեցած պարտավորությունների գծով գրանցվել են 270 և ավելի ժամկետանց օրեր, իսկ 2014թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ 563 օր «Բյուրակն» կազմակերպության գծով և 647 օր «Ալտե» կազմակերպության գծով: Հետևաբար ըստ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԿԱՐԳԻ այս հաճախորդների նկատմամբ բոլոր պահանջները համապատասխանում են «անհուսալի» դասակարգմանը, ըստ որի անհուսալի ակտիվներն անհավաքագրելի և ամբողջությամբ արժեզրկված ակտիվներ են, որոնց հաշվառումը հաշվեկշռում որպես ակտիվներ այլևս նպատակահարմար չէ: ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ ԿԱՐԳԸ, որը կարգավորում է բանկերի վարկերի և դեբիտորական պարտքերի հաշվապահական և հարկային հաշվառումը, նման ակտիվների գծով տոկոսների հետագա հաշվեգրում հաշվեկշռում և եկամտի ճանաչում չի նախատեսում, որն էլ իր հերթին հավաստում է համապատասխան հարկային եկամուտների բացակայությունը:

Հարկ ենք համարում նշել, որ նշված հաճախորդների գծով հաշվեկշռում հաշվառված պահանջների անհուսալի ճանաչումը կառաջացներ 7,652,215,000 ՀՀ դրամի չափով ակտիվների հնարավոր կորուստների պահուստին ուղղված հատկացումներ, որից հետևում է, որ ԲԱՆԿԸ նշված գումարի չափով ավել է ցույց տվել 2014թ. հարկվող շահույթը և 1,530,443,000 ՀՀ դրամի չափով ավել շահութահարկ է վճարել պետական բյուջե: Համապատասխանաբար, նույնիսկ եթե նշված հաճախորդների գծով հաշվարկվեին տոկոսներ, ապա դրանք պետք է դուրս գրվեին հաշվեկշռից որպես անհուսալի ակտիվներ և համաձայն «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 30-րդ հոդվածի ա) ենթակետի ճանաչվեին ծախս՝ նվազեցնելով ԲԱՆԿԻ հարկվող եկամուտը: Հետևաբար, նշված հաճախորդների պահանջների դիմաց տոկոսների կուտակումից որևէ լրացուցիչ հարկային պարտավորություն չի կարող առաջանալ:

«Հաշվապահական հաշվառման մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործում են ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտները (ՖՀՄՍ), ինչպես նաև հաշվապահական հաշվառման միջազգային ստանդարտների խորհրդի կողմից հրապարակված ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման և ներկայացման սկզբունքները, ստանդարտների կիրառման ուղեցույցները և պարտադիր կիրառման այլ փաստաթղթեր (այսուհետ միջազգային ստանդարտների ուղեցույցներ): Համաձայն ՖՀՄՍ-ի ակտիվը պետք է հաշվեկշռում գրանցվի միայն այն դեպքում, եթե կազմակերպությունը ակնկալում է, որ կունենա ապագա տնտեսական հոսքեր: Քանի որ անհուսալի ակտիվների գծով գումարների ստացումը կասկածի տակ է (անհուսալի է), ապա դրանց գծով տոկոսները չեն կարող դիտվել որպես հավանական օգուտների ներհոսք և չեն համապատասխանում եկամուտների ճանաչման պահանջներին:

Այսպիսով, հաշվապահական հաշվառումը կանոնակարգող օրենքների համաձայն նշված հաճախորդների գծով տոկոսների կուտակումը անհիմն է և հակասում է օրենքներին, իսկ դրանց ենթադրյալ կուտակումը համաչափորեն կավելացներ ծախսերը: Հետևաբար, որևէ լրացուցիչ հարկային պարտավորություն առաջանալ չի կարող: Հաշվապահական, ինչպես նաև հարկային եկամուտ նմանատիպ անհուսալի ակտիվների գծով կառաջանա միայն դրանց գծով վճարում ստանալիս:

Ելնելով վերոգրյալից և ղեկավարվելով «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 63-րդ, 69-72-րդ հոդվածների դրույթներով, գանգատաբերը խնդրում է ամբողջությամբ անվավեր ճանաչել ԱԿՏԸ:

ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ հարկային և մաքսային մարմինների գանգատարկման հանձնաժողովի եզրակացությունը.

ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ հարկային և մաքսային մարմինների գանգատարկման հանձնաժողովը (այսուհետ՝ նաև՝ Հանձնաժողով), ուսումնասիրելով սույն գործին առնչվող նյութերն ու ապացույցները եկավ հետևյալ եզրակացության.

Քննարկման ընթացքում նշվեց, որ ՀՀ ֆինանսների նախարարի 02.02.2016թ. N5013176 հանձնարարագրի համաձայն՝ «Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան» ՓԲԸ-ում (այսուհետ՝ Բանկ) կատարվել է բյուջեի հետ փոխհարաբերությունների և հարկային մարմնի կողմից վերահսկվող ՀՀ օրենսդրության առանձին պահանջների կատարման ճշտության ստուգում: Արդյունքում կազմվել է ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ ԽՀՎ ՀՏ 13.12.2016թ. N5013176 ակտը, որով շահութահարկի գծով լրացուցիչ վճարման է առաջադրվել ընդամենը 292.876.375 դրամ:

1. Ակտի 1-ին կետով, մասնավորապես, արձանագրվել է, որ Բանկը, առանց որևէ պայմանագրային պարտավորություններ ունենալու, բանկի հաճախորդներ հանդիսացող «Լիա-կ գրուպ», «Մանանա Գրեյն» և «Բարսիս» ընկերությունների ներկայացուցիչներին իր հաշվին ուղարկել է մասնակցելու Շանհայ, Սան Պաուլո և Դուբայ քաղաքներում անցկացվող առևտրի ֆինանսավորման միջոցառումներին: Մասնավորապես, Բանկը վճարել է վերոհիշյալ կազմակերպությունների ներկայացուցիչների ավիատոմսերի և հյուրանոցից օգտվելու ծառայությունների դիմաց, ձևակերպելով այդ վճարումները որպես մարկետինգի ծախսեր: ՀՀ կառավարության 27.11.1998թ. N753 որոշման 2-րդ կետի «Ժ» ենթակետի համաձայն՝ մարքեթինգային ծախսեր են համարվում ապրանքային և ծառայությունների շուկայի ուսումնասիրության, ապրանքային և ծառայությունների շուկայում առաջխաղացման հետ կապված ծախսերը այն կազմակերպությունների համար, որոնք ստացել են այդ ծառայությունները և ոչ թե այլ անձանց փոխարեն վճարում կատարած ընկերության համար: Հետևաբար, Բանկի համար այդ ծախսերը (տվյալ դեպքում՝ այլ անձի փոխարեն կատարված վճարումները) չեն կարող դիտարկվել որպես եկամտի ստացման համար անհրաժեշտ ծախսեր: Խախտվել է «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 10-րդ հոդվածի 1-ին կետի պահանջները, որի արդյունքում 2012թ. համար հարկային տեսչություն ներկայացված շահութահարկի հաշվարկում հարկվող շահույթը որոշելիս համախառն եկամուտը ավել է նվազեցվել 17.286.326 դրամ գումարի չափով:

Վերոգրյալի կապակցությամբ հարկ է նշել հետևյալը.

«Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի՝

- 6-րդ հոդվածի համաձայն՝ հարկվող շահույթը հարկադրուի համախառն եկամտի և նույն օրենքով սահմանված նվազեցումների դրական տարբերությունն է, իսկ ներդրումային ֆոնդերի համար՝ նրա զուտ ակտիվները,

- 7-րդ հոդվածի համաձայն՝ համախառն եկամուտը հաշվետու տարում հարկադրուի բոլոր եկամուտների հանրագումարն է՝ անկախ դրանց ստացման աղբյուրներից,

- 9-րդ հոդվածի համաձայն՝ հարկվող շահույթը որոշելիս համախառն եկամտից թույլատրվում է կատարել նույն գլխով նախատեսված նվազեցումները (ծախսեր, կորուստներ և այլ նվազեցումներ),

- 10-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն՝ հարկվող շահույթը որոշելիս համախառն եկամուտը նվազեցվում է դրա ստացման հետ կապված անհրաժեշտ և փաստաթղթերով հիմնավորված ծախսերի չափով: Նույն օրենքի իմաստով՝

ա) ծախս է համարվում հաշվետու տարվա ընթացքում ակտիվների արտահոսքը, նվազումը կամ պարտավորությունների աճը, որոնք հանգեցնում են հարկատուի սեփական կապիտալի նվազեցման.

բ) անհրաժեշտ են համարվում անմիջականորեն և բացառապես ապրանքների արտադրության, ծառայությունների մատուցման, շուկայում առաջխաղացման և (կամ) ապրանքների (ծառայությունների) իրացման, խորհրդատվական և իրավաբանական ծառայությունների, ուղեկցման, երաշխիքային հսկողության և շահագործման ընթացքում բացահայտված թերությունների վերացման, արտադրության (շինարարության) նախապատրաստման, յուրացման և կոնսերվացման, գույքի պահպանման, կադրերի պատրաստման համար հարկատուի կատարած ծախսերը, ինչպես նաև եկամտի ստացման հետ կապված և դրա համար անհրաժեշտ այլ ծախսերը:

- 16-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն՝ հարկվող շահույթը որոշելիս, բացառությամբ նույն հոդվածով սահմանված դեպքերի, համախառն եկամտից չեն նվազեցվում մասնավորապես՝ ՀՀ տարածքից դուրս գովազդի, մարքեթինգի (ապրանքային և ծառայությունների շուկայի ուսումնասիրություն, ապրանքային և ծառայությունների շուկայում առաջխաղացում), կադրերի պատրաստման և վերապատրաստման համար ՀՀ կառավարության սահմանած չափը գերազանցող ծախսերը:

ՀՀ կառավարության 27.11.1998թ. «Հարկման նպատակով համախառն եկամտից իրականացնող նվազեցումների որոշ տեսակների առավելագույն թույլատրելի չափեր սահմանելու մասին» N753-Ն որոշման՝

- 2-րդ կետի «Ժ» ենթակետի համաձայն՝ մարքեթինգի ծախսեր են համարվում ապրանքային և ծառայությունների շուկայի ուսումնասիրության, ապրանքային և ծառայությունների շուկայում առաջխաղացման հետ կապված ծախսերը,

- 3-րդ կետի «Ժբ» ենթակետի համաձայն՝ հարկվող շահույթը կամ հարկվող եկամուտը որոշելու նպատակով հարկատուի համախառն եկամտից կարող են նվազեցվել ՀՀ տարածքից դուրս մարքեթինգի ծախսերը՝ հաշվետու տարվա համախառն եկամտի 2 տոկոսը կամ հաշվետու տարվա ընթացքում հարկատուի կողմից արտահանված ապրանքների և ծառայությունների արժեքի 15 տոկոսը չգերազանցող գումարներից կամ հաշվետու տարվա ընթացքում հարկատուի կողմից ներմուծված ապրանքների արժեքի 5 տոկոսը չգերազանցող գումարներից առավելագույնի չափով:

Քննարկվող հարցով եզրակացության հանգելու համար Հանձնաժողովը հաշվի է առնում այն փաստական հանգամանքը, որ Բանկն, առանց որևէ պայմանագրային պարտավորություններ ունենալու, իր հաճախորդներ հանդիսացող մի քանի ընկերությունների («Լիա-կ գրուպ», «Մանանա Գրեյն» և «Բարսիս») ներկայացուցիչների իր հաշվին ուղարկել է մասնակցելու Շանհայ, Սան Պաուլո և Դուբայ քաղաքներում անցկացվող «Առևտրի միջազգային փոխանակում» միջոցառումներին: Բանկը վճարել է նշված կազմակերպությունների ներկայացուցիչների ավիատոմսերի և հյուրանոցից օգտվելու ծառայությունների դիմաց, այդ վճարումները որպես մարկեթինգի ծախսեր նվազեցնելով համախառն եկամտից:

Հիմք ընդունելով վերոնշյալ իրավական կարգավորումները և հաշվի առնելով սույն հարցին առնչվող փաստական հանգամանքները, Հանձնաժողովը գտնում է, որ Գանգատն այս մասով ենթակա է մերժման հետևյալ հիմնավորումներով.

1) վերոնշյալ իրավական կարգավորումներին համապատասխան՝ հարկվող շահույթը հարկաբերի համախառն եկամտի և հարկաբերի համար նույն օրենքով սահմանված նվազեցումների դրական տարբերությունն է: Շահութահարկով հարկման առումով հարկ վճարողի համախառն եկամտից ենթակա են նվազեցման իր կողմից կատարված օրենքով սահմանված նվազեցումները (ծախսեր, կորուստներ և այլ նվազեցումներ),

2) քննարկվող դեպքում կատարված ծախսերը շահութահարկով հարկման առումով համախառն եկամտից կհամարվեն նվազեցման ենթակա, եթե կատարված լինեն

Բանկի կողմից՝ այսինքն, եթե Բանկը հանդես գար որպես ծառայություններ ստացող: Միջազգային առևտրի ֆինանսավորման միջոցառումներին ներգրավվելու արդյունքում Բանկը ֆինանսավորել է այլ հարկ վճարողների համախառն եկամտից նվազեցման ենթակա ծախսերը,

3) ապրանքային և ծառայությունների շուկայում առաջխաղացման հետ կապված ծախսերը շահութահարկով հարկման առումով ենթակա են նվազեցման այն հարկ վճարողների համախառն եկամտից, որոնք ստացել են այդ ծառայությունները և ոչ թե այլ անձանց փոխարեն վճարում կատարած լինելու հանգամանքով պայմանավորված:

4) Հանձնաժողովը գտնում է, որ քննարկման արդյունքում չի հիմնավորվում նաև կատարված ծախսերի՝ Բանկի եկամտի ստացման հետ անմիջականորեն կապված և դրա ստացման համար անհրաժեշտ լինելու հանգամանքը:

2. Ակտի 1-ին կետով, մասնավորապես, արձանագրվել է, որ Բանկը 2013 և 2014թթ. ընթացքում թվով 5 վարկառուներին զիջել է նախկինում անհուսալի ճանաչված դեբիտորական պարտքերի գծով հաշվեգրված տուգանային տոկոսները, գումարով համապատասխանաբար՝ 18.900.832 և 7.396.331 դրամ, չավելացնելով նույն հաշվետու ժամանակաշրջանների հարկվող եկամուտները: Ընկերությունը պատճառաբանել է, որ այդ տույժերը հաշվեգրվել են արտահաշվեկշռում և ենթակա չեն որպես եկամուտ ավելացման զիջման հաշվետու ժամանակաշրջանում, մինչդեռ՝

ա) «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 42-րդ հոդվածի համաձայն՝ հաշվեգրման եղանակով եկամուտների հաշվառումն իրականացվում է ելնելով հարկատուի կողմից այդ եկամուտների ստացման իրավունքը ձեռք բերելու պահից, անկախ եկամտի փաստացի ստացման ժամկետից,

բ) «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 18-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հարկվող շահույթը որոշելիս համախառն եկամուտը նվազեցվում է ՀՀ կառավարության լիազորած մարմնի և ՀՀ կենտրոնական բանկի համատեղ սահմանած կարգով՝ պահուստաֆոնդին կատարվող մասհանումների, իսկ այդ պարտքերի դուրս գրման դեպքում՝ այդ նպատակով ստեղծված պահուստաֆոնդին կատարված մասհանումների գերազանցող գումարի չափով,

գ) ՀՀ ԿԲ խորհրդի 23.04.1999թ. N63 որոշմամբ հաստատված «Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող բանկերի վարկերի ու դեբիտորական պարտքերի դասակարգման և հնարավոր կորուստների պահուստների ձևավորման» կարգի 6.5.1-րդ կետի համաձայն՝ եթե բանկի հետհաշվեկշռային հաշիվներում հաշվառվող ակտիվը (կամ դրա մի մասը) դուրս է գրվել հետհաշվեկշռային հաշիվներից մինչև նույն կարգի 6.4-րդ կետի 2-5-րդ ենթակետերով սահմանված հիմքերի ի հայտ գալը ակտիվի (կամ դրա մի մասի) անհատույց զիջման կամ ներման արդյունքում, որով փոխառուի (պարտապանի) նկատմամբ բանկի պահանջի իրավունքը դադարել է, ապա շահութահարկի հաշվարկման նպատակով բանկի հաշվետու ժամանակաշրջանի հարկվող եկամուտն ավելանում է այդ ակտիվի (կամ դրա մի մասի) գումարի չափով,

դ) Կարգի 2.1 կետի համաձայն՝ բանկի պահանջների գծով հաշվեգրված և չվճարված տույժերը, տուգանքները նույնպես համարվում են ակտիվներ (վարկեր և դեբիտորական պարտքեր):

Վերոհիշյալ իրավական նորմերով (կամ հարկային հարաբերությունները կարգավորող որևէ իրավական ակտով) բանկերի կողմից անհուսալի ճանաչված դեբիտորական պարտքերի գծով տոկոսների կամ տույժերի որպես եկամուտ չհաշվեգրելու կամ այդ տույժերը միայն հետհաշվեկշռում հաշվեգրելու որևէ պահանջ սահմանված չէ և դրանք, մինչև անհուսալի ճանաչելը, հաշվեկշռում պետք է ճանաչվելն որպես դեբիտորական պարտքեր, քանի որ այդ եկամուտների ստացման իրավունքը

բանկի կողմից ձեռք է բերվել պայմանագրերին համապատասխան: Տույժերի գծով դեբիտորական պարտքերը հաշվեկշռում ճանաչելուց հետո, Կարգին համապատասխան, դրանք ենթակա են անհուսալի ճանաչման և համախառն եկամտից նվազեցման: Կարգի 4.5-րդ կետի համաձայն՝ անհուսալի ճանաչելուց հետո ակտիվները (տվյալ դեպքում՝ ակտիվի մայր գումարը, տոկոսները և տույժերը) պետք է հաշվառվեն հետհաշվեկշռում և 6.5.1 և 6.5.3 կետերի պահանջով դրանք անհատույց զիջելու կամ ներելու դեպքում նույն գումարի չափով պետք է ավելացվեր բանկի հաշվետու ժամանակաշրջանի հարկվող եկամուտը, ինչը բանկը չի կատարել: Խախտվել են «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ կետի «ժգ» ենթակետը, ինչպես նաև ՀՀ ԿԲ խորհրդի 23.04.1999թ. N63 որոշմամբ հաստատված «Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող բանկերի վարկերի ու դեբիտորական պարտքերի դասակարգման և հնարավոր կորուստների պահուստների ձևավորման» կարգի 6.5.1-րդ և 6.5.3-րդ կետերը, որի արդյունքում բանկի կողմից 2013 և 2014թթ. համար հարկային տեսչություն ներկայացված շահութահարկի հաշվարկում հարկվող շահույթը պակաս է ցույց տրվել, համապատասխանաբար՝ 18.900.832 և 7.396.331 դրամի չափով:

Վերոգրյալի կապակցությամբ հարկ է նշել հետևյալը.

«Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի՝

- 7-րդ հոդվածի 1-ին մասի «ա» և «գ» կետերի համաձայն՝ եկամուտ է համարվում հաշվետու տարվա ընթացքում ակտիվների ներհոսքը, աճը կամ պարտավորությունների նվազումը, որոնք հանգեցնում են հարկատուի սեփական կապիտալի ավելացմանը, իսկ ակտիվ է համարվում հարկատուին սեփականության իրավունքով պատկանող ցանկացած միջոցը՝ գույքը (նյութական ակտիվները), գույքային իրավունքները և գույքային իրավունքների հետ կապված անձնական ոչ գույքային իրավունքները (ոչ նյութական ակտիվները), արտարժույթը, արժեթղթերը, դեբիտորական պարտքը և այլ գույքը.

- 18-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հարկվող շահույթը որոշելիս համախառն եկամուտը նվազեցվում է անհուսալի դեբիտորական պարտքերի դուրսգրման համար բանկերի դեպքում՝ ՀՀ կառավարության լիազորած մարմնի և ՀՀ կենտրոնական բանկի համատեղ սահմանած կարգով՝ պահուստաֆոնդին կատարվող մասհանումների, իսկ այդ պարտքերի դուրսգրման դեպքում՝ այդ նպատակով ստեղծված պահուստաֆոնդին կատարված մասհանումների գերազանցող գումարի չափով,

- 42-րդ հոդվածի համաձայն՝ հարկվող օբյեկտը որոշելիս եկամուտների և ծախսերի հաշվառումն իրականացվում է հաշվեգրման եղանակով: Հաշվեգրման եղանակով հաշվառման դեպքում հարկատուն եկամուտների և ծախսերի հաշվառումն իրականացնում է, համապատասխանաբար ելնելով հարկատուի կողմից այդ եկամուտների ստացման իրավունքը ձեռք բերելու կամ դրա համար այդ ծախսերը ճանաչելու պահից, անկախ եկամտի փաստացի ստացման կամ վճարումների իրականացման ժամկետից,

- 16-րդ հոդվածի 1-ին մասի «ը» կետի համաձայն՝ հարկվող շահույթը որոշելիս համախառն եկամտից չեն նվազեցվում անհատույց տրամադրած ակտիվները, ներած պարտավորությունները, բացառությամբ օրենքի 23 հոդվածում նախատեսված դեպքի:

Հարկման առումով ՀՀ տարածքում գործող բանկերի վարկերի ու դեբիտորական պարտքերի դասակարգման և հնարավոր կորուստների պահուստների ձևավորման կարգը սահմանվել է ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 23.04.1999թ. N63 որոշմամբ, որի՝

- 2.1-րդ կետի համաձայն՝ վարկեր և դեբիտորական պարտքեր (այսուհետև՝ ակտիվներ) են համարվում նաև նույն կետում նշված պահանջների գծով հաշվեգրված և

չվճարված տոկոսները, տույժերը, տուգանքները, ինչպես նաև բանկի համար վարկային ռիսկ պարունակող հետհաշվեկշռային հոդվածները,

- 3.4.1-րդ ենթակետի համաձայն՝ բանկն իր փոխառուին տրամադրված վարկերի և դեբիտորական պարտքերի դասակարգումը պետք է իրականացնի՝ ելնելով բոլոր բանկերի կողմից միևնույն փոխառուին տրամադրված վարկերի և դեբիտորական պարտքերի գծով առկա միասնական ամենախիստ դասից՝ առաջնորդվելով տվյալ փոխառուին բանկերի կողմից տրված վարկերի և դեբիտորական պարտքերի ժամկետանց և (կամ) վերանայված օրերի քանակի վերաբերյալ Կենտրոնական բանկի վարկային ռեգիստրից կամ վարկային բյուրոյից ստացված տեղեկատվությամբ՝ համաձայն կարգի 3.11 կետի օբյեկտիվ չափանիշների,

- 3.11-րդ կետի համաձայն՝ կարգի 2.6-րդ կետին համապատասխան չաշխատող ակտիվը 271 և ավելի օրից ճանաչվում է անհուսալի ակտիվ,

- 4.5-րդ կետի համաձայն՝ եթե ակտիվը ճանաչվում է անհուսալի, ապա այն ակտիվի դասակարգման օրը պետք է դուրս գրվի բանկի հաշվեկշռից՝ «հատուկ պահուստի» հաշվին և շարունակվի հաշվառվել բանկի հետհաշվեկշռային հաշիվներում, բացառությամբ ապահովվածություն չունեցող (բլանկային) ակտիվների (կամ դրանց մասերի), որոնք առանց դասակարգման դուրս են գրվում բանկի հաշվեկշռից ակտիվի ձևավորման պահին: Հետհաշվեկշռում ակտիվները շարունակվում են արտացոլվել այն արժեքով, որով կարտացոլվեին հաշվեկշռում հաշվառվելու դեպքում առանց թղթակցելու համապարփակ եկամտի հաշիվների հետ,

- 2.4-րդ կետի համաձայն՝ հատուկ պահուստը հաշվեկշռում ակտիվին հակակշիռ գրանցված պահուստ է, որը ձևավորվում է հսկվող ոչ ստանդարտ, կասկածելի և անհուսալի դասակարգված ակտիվների գծով՝ հատուկ պահուստին կատարվող հատկացումների (մասհանումների) հաշվին: Վերջիններս ճանաչվում (գրանցվում) են որպես ծախս բանկի «Եկամուտների և ծախսերի մասին» հաշվետվությունում՝ ելնելով վերոհիշյալ ակտիվների գծով, պարզաբանված (բացահայտված) կորուստների առաջացման հավանականությունից:

Քննարկվող հարցով եզրակացության հանգելու համար Հանձնաժողովը հաշվի է առնում նաև այն փաստական հանգամանքը, որ Բանկը 2013 և 2014թթ. ընթացքում թվով 5 վարկառուներին զիջել է նախկինում անհուսալի ճանաչված դեբիտորական պարտքերի գծով հաշվեգրված տուգանային տոկոսները, չավելացնելով նույն հաշվետու ժամանակաշրջանների հարկվող եկամուտները:

Հիմք ընդունելով վերոնշյալ իրավական կարգավորումները և հաշվի առնելով սույն հարցին առնչվող փաստական հանգամանքները, Հանձնաժողովը գտնում է, որ Գանգատն այս մասով ենթակա է մերժման հետևյալ հիմնավորումներով.

1) «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ շահութահարկը որոշելիս հաշվառումն իրականացվում է հաշվապահական հաշվառումը և ֆինանսական հաշվետվությունները կարգավորող օրենքներով և այլ իրավական ակտերով սահմանված սկզբունքների և կանոնների հիման վրա, եթե նույն օրենքով չեն նախատեսվում դրանց կիրառման առանձնահատկությունները: Քննարկվող հարցով «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ և 42-րդ հոդվածներով ակտիվների և եկամուտների ճանաչման առումով հստակ սահմանված են առանձնահատկությունները, որոնք տարբերվում են հաշվապահական հաշվառման ոլորտը կարգավորող օրենսդրությամբ տրվող կարգավորումներից: Հետևաբար, քննարկվող հարցով կիրառելի են ոչ թե հաշվապահական հաշվառման, այլ «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի վերոնշյալ հոդվածներով սահմանված դրույթները: Մասնավորապես, Օրենքի 7-րդ հոդվածի 1-ին մասի «ա» և «գ» կետերով հստակ սահմանված է, որ եկամուտ է

համարվում հաշվետու տարվա ընթացքում ակտիվների ներհոսքը, աճը կամ պարտավորությունների նվազումը, որոնք հանգեցնում են հարկատուի սեփական կապիտալի ավելացմանը, ակտիվ է համարվում հարկատուին սեփականության իրավունքով պարկանող ցանկացած միջոցը (օրենքի իմաստով՝ անկախ ապագա տնտեսական օգուտների նշանակությունից, այն դեպքում, երբ հաշվապահական հաշվառման ոլորտը կարգավորող օրենսդրության համաձայն՝ ակտիվը ճանաչվում է միայն այն պարագայում, երբ դրա մասով ակնկալվում են ապագա տնտեսական օգուտներ): Նույն հոդվածի 2-րդ մասի «դ» և «ժգ» կետերով հստակ սահմանված է, որ եկամուտների թվին են դասվում, մասնավորապես՝ փոխառության դիմաց ստացվող տոկոսները և այլ հատուցումը, տույժերի, տուգանքների և գույքային այլ սանկցիաների տեսքով եկամուտները: Ընդ որում, «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 42-րդ հոդվածով հստակ սահմանված է, որ հարկվող օբյեկտը որոշելիս եկամուտների և ծախսերի հաշվառումն իրականացվում է հաշվեգրման եղանակով:

2) հարկային հաշվառման առումով եկամուտները ճանաչվում են ոչ թե ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 23.04.1999թ. N63 որոշմամբ հաստատված կարգի, այլ «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի դրույթներին համապատասխան: Նշված կարգը հարկային հաշվառման առումով կիրառվում է բացառապես դեբիտորական պարտքերի հնարավոր կորուստների պահուստի ձևավորման, անհուսալի ճանաչման և դուրս գրման նպատակով: Այսինքն, տրամադրված վարկի մայր գումարների նկատմամբ հաշվարկվող տոկոսները, տույժերն ու տուգանքները շահութահարկով հարկման նպատակով եկամուտ են ճանաչվում «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով՝ անկախ այն հանգամանքից, թե որտեղ են հաշվառված տոկոսների, տույժերի ու տուգանքների հաշվարկման համար հիմք հանդիսացող՝ տրամադրված վարկի մայր գումարները (հաշվեկշռում կամ հետհաշվեկշռում):

3) «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ, 42-րդ և 43-րդ հոդվածներին համապատասխան հաշվեգրված տոկոսների, տույժերի և տուգանքների գծով ձևավորված և ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 23.04.1999թ. N 63 որոշմամբ հաստատված կարգին համապատասխան անհուսալի ճանաչված դեբիտորական պարտքերը (այդ թվում՝ տոկոսները, տույժերը և տուգանքները) նվազեցվում են համախառն եկամտից, պահուստաֆոնդին կատարվող մասհանումների, իսկ այդ պարտքերի դուրսգրման դեպքում՝ այդ նպատակով ստեղծված պահուստաֆոնդին կատարված մասհանումների գերազանցող գումարի չափով: Հետագայում՝ հետհաշվեկշռից դուրս գրվելուց հետո կուրակված տոկոսների, տույժերի, տուգանքների գծով պահանջի իրավունքի ներման դեպքում դադարում է վերջիններիս նկատմամբ բանկի պահանջի իրավունքն ամբողջությամբ, դեբիտորական պարտքը համարվում է մարված ամբողջությամբ ու այդ չափով ավելացվում է բանկի հաշվետու տարվա համախառն եկամուտը: Հետևաբար, Բանկը պետք է հետհաշվեկշռային հաշիվներում հաշվառվող ակտիվների նկատմամբ հաշվեգրված տոկոսները, տույժերը և տուգանքները՝ շահութահարկով հարկման նպատակով որպես ակտիվի ներհոսք (եկամուտ), ճանաչեր հաշվեկշռում: Միաժամանակ, Բանկն իրավունք ուներ այդ նույն գումարները՝ որպես անհուսալի համարվող եկամուտներ, դուրս գրել հաշվեկշռից և հաշվառել հետհաշվեկշռում՝ այդ չափով կատարելով համախառն եկամտից նվազեցումներ: Հետագայում հետհաշվեկշռում հաշվառվող վերոնշյալ ակտիվները զիջելու կամ ներելու դեպքում համապատասխան գումարի չափով պետք է ավելացվեր Բանկի համախառն եկամուտը:

3. Բանկը 2014թ. ընթացքում «Բյուրակն» և «Ալտէ» կազմակերպություններին տրամադրված, որպես ստանդարտ դասակարգված վարկերի դիմաց տոկոսների և

սպասարկման վճարների գծով պակաս համախառն եկամուտ է ցույց տվել 722.461.283 դրամի չափով, պատճառաբանելով, որ վերոհիշյալ ընկերությունները սնանկ են ճանաչվել դատարանի վճիռներով, նրանց նկատմամբ գործում է մորատորիում և տոկոսների հաշվարկումը արգելվում է օրենքով: Սակայն ստուգմամբ պարզվել է, որ Բանկը «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքի 39-րդ հոդվածի 3-րդ մասի «գ» կետի համաձայն, համապատասխանաբար՝ 26.11.2014թ. և 09.06.2014թ., որպես ապահովված պարտատեր ծանուցել է դատարանին ընկերության նկատմամբ ունեցած պահանջի նկատմամբ մորատորիում չտարածելու մասին, չի ընդգրկվել սնանկ ճանաչված ընկերությունների պարտատերերի ցանկերում, հետևաբար տոկոսներ հաշվարկելու Բանկի իրավունքը չի սահմանափակվել:

Բանկը խախտելով «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 42-րդ հոդվածը, ինչպես նաև 43-րդ հոդվածի «գ» կետի պահանջները, 2014թ. համար հարկային տեսչություն ներկայացված շահութահարկի հաշվարկում համախառն եկամուտը պակաս է ցույց տվել 722.461.283 դրամի չափով:

Վերոգրյալի կապակցությամբ հարկ է նշել հետևյալը.

«Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի՝

- 7-րդ հոդվածի 1-ին մասի «ա» և «գ» կետերի համաձայն՝ եկամուտ է համարվում հաշվետու տարվա ընթացքում ակտիվների ներհոսքը, աճը կամ պարտավորությունների նվազումը, որոնք հանգեցնում են հարկատուի սեփական կապիտալի ավելացմանը, իսկ ակտիվ է համարվում հարկատուին սեփականության իրավունքով պատկանող ցանկացած միջոցը՝ գույքը (նյութական ակտիվները), գույքային իրավունքները և գույքային իրավունքների հետ կապված անձնական ոչ գույքային իրավունքները (ոչ նյութական ակտիվները), արտարժույթը, արժեթղթերը, դեբիտորական պարտքը և այլ գույքը.

- 18-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հարկվող շահույթը որոշելիս համախառն եկամուտը նվազեցվում է անհուսալի դեբիտորական պարտքերի դուրսգրման համար բանկերի դեպքում՝ ՀՀ կառավարության լիազորած մարմնի և ՀՀ կենտրոնական բանկի համատեղ սահմանած կարգով՝ պահուստաֆոնդին կատարվող մասհանումների, իսկ այդ պարտքերի դուրսգրման դեպքում՝ այդ նպատակով ստեղծված պահուստաֆոնդին կատարված մասհանումների գերազանցող գումարի չափով.

- 42-րդ հոդվածի համաձայն՝ հարկվող օբյեկտը որոշելիս եկամուտների և ծախսերի հաշվառումն իրականացվում է հաշվեգրման եղանակով: Հաշվեգրման եղանակով հաշվառման դեպքում հարկատուն եկամուտների և ծախսերի հաշվառումն իրականացնում է, համապատասխանաբար ելնելով հարկատուի կողմից այդ եկամուտների ստացման իրավունքը ձեռք բերելու կամ դրա համար այդ ծախսերը ճանաչելու պահից, անկախ եկամտի փաստացի ստացման կամ վճարումների իրականացման ժամկետից.

Հարկման առումով ՀՀ տարածքում գործող բանկերի վարկերի ու դեբիտորական պարտքերի դասակարգման և հնարավոր կորուստների պահուստների ձևավորման կարգը սահմանվել է ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 23.04.1999թ. N63 որոշմամբ, որի՝

- 2.1-րդ կետի համաձայն՝ վարկեր և դեբիտորական պարտքեր (այսուհետև՝ ակտիվներ) են համարվում նաև նույն կետում նշված պահանջների գծով հաշվեգրված և չվճարված տոկոսները, տույժերը, տուգանքները, ինչպես նաև բանկի համար վարկային ռիսկ պարունակող հետհաշվեկշռային հոդվածները.

- 3.4.1-րդ ենթակետի համաձայն՝ բանկն իր փոխառուին տրամադրված վարկերի և դեբիտորական պարտքերի դասակարգումը պետք է իրականացնի՝ ելնելով բոլոր

բանկերի կողմից միևնույն փոխառուին տրամադրված վարկերի և դեբիտորական պարտքերի գծով առկա միասնական ամենախիստ դասից՝ առաջնորդվելով տվյալ փոխառուին բանկերի կողմից տրված վարկերի և դեբիտորական պարտքերի ժամկետանց և (կամ) վերանայված օրերի քանակի վերաբերյալ Կենտրոնական բանկի վարկային ռեգիստրից կամ վարկային բյուրոյից ստացված տեղեկատվությամբ՝ համաձայն կարգի 3.11 կետի օբյեկտիվ չափանիշների.

- 3.11-րդ կետի համաձայն՝ կարգի 2.6-րդ կետին համապատասխան չափատուղ ակտիվը 271 և ավելի օրից ճանաչվում է անհուսալի ակտիվ.

- 4.5-րդ կետի համաձայն՝ եթե ակտիվը ճանաչվում է անհուսալի, ապա այն ակտիվի դասակարգման օրը պետք է դուրս գրվի բանկի հաշվեկշռից՝ «հաղուկ պահուստի» հաշվին և շարունակվի հաշվառվել բանկի հետհաշվեկշռային հաշիվներում, բացառությամբ ապահովվածություն չունեցող (բլանկային) ակտիվների (կամ դրանց մասերի), որոնք առանց դասակարգման դուրս են գրվում բանկի հաշվեկշռից ակտիվի ձևավորման պահին:

«Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքի 39-րդ հոդվածի (2014թ. գործող խմբագրությամբ) 3-րդ մասի «գ» կետի համաձայն՝ մորատորիումի գործողությունը չի տարածվում, մասնավորապես՝ գրավով ապահովված պարտատերերին դրամական կամ այլ բավարարում տալու կամ նրանց՝ գրավով ապահովված պահանջների բավարարման համար ցանկացած գործարքի կամ դրա կատարմանն ուղղված ցանկացած գործողության կամ գործընթացի վրա, եթե ապահովված պարտավորերը մորատորիում չտարածելու մասին ծանուցել է դատարանին:

Քննարկվող հարցով եզրակացության հանգելու համար Հանձնաժողովը հաշվի է առնում նաև հետևյալ փաստական հանգամանքները՝

1) Բանկը, հանդիսանալով ապահովված պարտատեր, օգտվել է գրավի առարկայի նկատմամբ մորատորիում չտարածելու մասին ծանուցում ներկայացնելու իր իրավունքից: «Բյուրակն» կազմակերպությունը սնանկ է ճանաչվել 26.03.2014թ., մորատորիումի գործողությունը չտարածելու մասին դիմումը դատարան է ներկայացվել 26.11.2014թ., «Ալտէ» կազմակերպությունը սնանկ է ճանաչվել 11.03.2014թ., մորատորիումի գործողությունը չտարածելու մասին դիմումը դատարան է ներկայացրել 09.06.2014թ.,

2) նշված հաճախորդների սնանկ ճանաչվելու պահին Բանկի նկատմամբ ունեցած պարտավորությունները եղել են ժամկետանց 270 օր և ավելի՝ 31.12.2014թ. դրությամբ «Բյուրակն» կազմակերպության գծով՝ 563 օր, իսկ «Ալտէ» կազմակերպության գծով՝ 647 օր:

Հիմք ընդունելով վերոնշյալ իրավական կարգավորումները և հաշվի առնելով սույն հարցին առնչվող փաստական հանգամանքները, Հանձնաժողովը գտնում է, որ Գանգատն այս մասով ենթակա է բավարարման հետևյալ հիմնավորումներով.

1) ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի 23.04.1999թ. N63 որոշմամբ փոխառուին տրամադրված վարկերի և դեբիտորական պարտքերի դասակարգմանը համապատասխան՝ քննարկվող դեպքում վերոնշյալ պարտավորությունները համապատասխանում են «անհուսալի» դասակարգմանը, որոնք որպես անհուսալի համարվող եկամուտներ, Բանկը կարող էր դուրս գրել հաշվեկշռից և հաշվառել հետհաշվեկշռում՝ այդ չափով կատարելով համախառն եկամտից նվազեցումներ,

2) տվյալ դեպքում անհուսալի ճանաչված ակտիվի նկատմամբ հաշվեգրվող տոկոսները ևս բավարարում են «անհուսալի» դասակարգմանը, որոնք Բանկը շահութահարկով հարկման նպատակով որպես ակտիվի ներհոսք (եկամուտ) պետք է ճանաչեր հաշվեկշռում, որից հետո կարող էր դուրս գրել հաշվեկշռից և հաշվառել հետհաշվեկշռում՝ այդ չափով կատարելով համախառն եկամտից նվազեցումներ,

3) Բանկը վերոնշյալ ակտիվները (այդ թվում՝ տոկոսները) շահութահարկով հարկման նպատակով որպես ակտիվի ներհոսք (եկամուտ) չի ճանաչել հաշվեկշռում, իսկ ճանաչելու պարագայում համախառն եկամտից պետք է կտրարեր նաև այդ չափով համախառն եկամտից նվազեցումներ, հետևաբար քննարկվող դեպքում շահութահարկով հարկման առումով լրացուցիչ պարտավորություններ չեն կարող առաջանալ:

Ելնելով քննարկման արդյունքներից և ղեկավարվելով «Հարկային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 43.1-րդ հոդվածի, «Մաքսային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 37-րդ հոդվածի պահանջներով Հանձնաժողովը

ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ Է՝

Անվավեր ճանաչել ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ ԽՀՎ ՀՏ 13.12.2016թ. թիվ 5013176 ակտի 1-ին կետի 3-րդ ենթակետը:

Սույն որոշմանը չհամաձայնվելու դեպքում այն ուժի մեջ մտնելու օրվանից երկու ամսվա ընթացքում կարող է բողոքարկվել տեսչական մարմինների միասնական բողոքարկման հանձնաժողով կամ ՀՀ վարչական դատարան:

Հանձնաժողովի նախագահ՝

Վ. ՄԻՐՈՒՄՅԱՆ